

ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ФДПО

Україна – багатонаціональна держава із своєю історією. На території України проживають представники понад 130 національних меншин – носіїв 79 мов. Учитель початкових класів, без сумніву, є тою особистістю, від якої залежить не тільки навчання і виховання дітей, а й розвиток їхніх моральних уподобань і переконань. Отже, проблема формування мовної толерантності майбутніх учителів початкових класів є своєчасною й **актуальною**.

Таким чином, виходячи з актуальності проблеми, обрано **мету статті** – описати стан та елементи формування мовної толерантності у студентів факультету дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету.

Виклад основного матеріалу. Одним із найбільш поширених типів толерантності є мовна толерантність, яка є частиною міжнаціональної толерантності. «Міжнаціональна толерантність – системна сукупність психологічних настанов, відчуттів, певного набору знань і суспільно-правових норм (виражених через закон або традиції), а також світоглядно-поведінкових орієнтацій, які припускають терпиме або прийнятне ставлення представників якої-небудь однієї національності (зокрема, на особистому рівні) до інших інонаціональних явищ (мови, культури, звичаїв, норм поведінки тощо)» [5, с.12].

У сучасному розумінні міжнаціональна толерантність не може бути зведена тільки до єдиного акту терпіння. По-перше, міжнаціональна толерантність є процесом, що постійно розвивається, який власне включає емоційно-психічні норми, відчуття по відношенню до інших національностей, широкий набір знань, інформаційних уявлень про інші

культури, мови і, нарешті, власне поведінкові настанови, світоглядні погляди стосовно інонаціонального. По-друге, міжнаціональна толерантність як явище є набагато ширшим, ніж просто терпиме ставлення. Не випадково для позначення цього феномена був обраний термін іноземного, у даному випадку латинського, походження. Тим самим, найімовірніше, зазначається, що «сенс поняття толерантності містить поряд із просто терпимим ставленням принципи загальнолюдської моралі, що проявляються у пошані і обов'язковому дотриманні прав всіх народів світу; в усвідомленні єдності і загального взаємозв'язку різних етнокультур, в широких знаннях про мови, культури і походження різних народів, особливо тих, з якими відбувається безпосередній контакт; у неприйнятті воєн, анексії та інших форм насильства у відносинах між національностями; у вирішенні міжнаціональних проблем на основі балансу інтересів» [1,с.56].

На міжнародному рівні до толерантності належить взаємна пошана різних культур і традицій. Наприклад, було б неправомірним стилізувати під європейські культури або американський спосіб життя весь розвиток цивілізації і девальвувати всі форми, що відхиляються, скажімо, від європейських, оголошувати їх примітивними, варварськими і нерозвиненими.

Визнання самоцінності інших культур полегшується, якщо увага спрямована не тільки на розподільну основу, але й на об'єднуючий фактор, на загальнолюдські позиції: готовність допомагати, нести цивілізованість і чесність, словом те, що не лише на християнському Заході, але й у різних суспільствах в різних епохах завжди визнавалося як етичні цінності.

У контексті європейського мислення толерантність – це не лише необхідна складова сучасної культури, але й універсальна цінність людства. Тоді як в Україні робляться спроби досягнути семантичне поле латинського «tolerantia» і виробити відповідне відношення, воно в суспільстві вже впевнено пускає паростки. Тобто запропонована рефлексія стосується не чистої ідеї, а реакції на поступово виникаючу нову ціннісну реальність, якщо не більше – на нове світовідчуття.

Напрямки підвищення рівня толерантності в Херсонській області:

1. У сфері державного управління. З метою вироблення гнучкості державної політики щодо політики сприяння високому рівню толерантності та попередження всіх форм міжетнічної нетерпимості існує системний моніторинг основних джерел, тенденцій виявів нетерпимості в Україні. Розроблено комплекс заходів сприяння високому рівню толерантності в українському суспільстві та протидії всім формам ксенофобії, нетерпимості, екстремізму. Такі заходи може містити, зокрема, Концепція етнонаціональної політики в Україні. Зокрема, в області розроблена та діє програма розвитку національних меншин Херсонської області; щороку затверджується План заходів із протидії проявам ксенофобії, расової та етнічної дискримінації в українському суспільстві. Правоохоронні органи підсилюють контроль за виконанням законів щодо дискримінації, нетерпимості та насильства за расовою й етнічною приналежністю.

2. У сфері культури та освіти. Набуття високого рівня толерантності є складовою та стратегічним пріоритетом державної культурної та освітньої політики. Концептуальною основою поряд з визнанням цінності культурної багатоманітності української політичної нації стало попередження культурної виключності, налагодження конструктивного міжкультурного діалогу та взаємодії усіх етнокультурних груп в українському суспільстві. Державна політика у сфері міжкультурної взаємодії сприяє культурному розмаїттю, спрямовується на забезпечення вільного розвитку культур національних меншин та регіональної субкультурної багатоманітності; визнає унікальність та самобутність кожної етнокультурної групи, забезпечує реалізацію етнокультурних прав національних меншин та їхню повноцінну участь у національному культурному процесі.

Розвиток освіти відбиває знання і розуміння культури інших народів та сприяє вихованню таких якостей, як взаємоповага, солідарність, толерантність ще на рівні початкової освіти.

Для перевірки стану готовності майбутнього вчителя до виховання мовної толерантності у молодших школярів було проведено діагностичне тестування на базі Херсонського державного університету, в якій брали участь студенти другого курсу денної форми навчання спеціальності «Початкова освіта» факультету дошкільної та початкової освіти.

Результати діагностики засвідчили, що майже для половини майбутніх учителів початкових класів толерантні цінності не стали виявом внутрішнього світу особистості, що не сприяє розвитку їхньої активності щодо опанування цими цінностями, спостерігається недостатній рівень самоорганізації і самоконтролю. Більшість опитаних визнали себе психологічно не готовими до реалізації власних функцій як толерантної особистості.

Також виявлено недостатній обсяг теоретичних знань щодо змісту, специфіки, форм, методів і засобів виховання мовної толерантності у молодших школярів.

Усе це викликало необхідність підвищення рівня готовності студентів до формування мовної толерантності у майбутніх учителів початкових класів.

На практиці означена проблема вирішується в контексті системи виховних заходів факультету дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету.

Так, 14 листопада на базі КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» спільно з Конгресом національних громад та суспільною організацією «Ми – херсонці» було відкрито молодіжну виставку «Разом», яку відвідали студенти другого курсу.

Експозиція виставки складалася із двох частин. Перша з них презентувала матеріали про різні національні групи України, їх минуле та сучасність через персональні історії конкретних осіб – представників молодого покоління. У текстах, які супроводжували фото на стендах, містилися розповіді юнаків та дівчат про власне бачення історії різних

народів, стереотипи та упередження, з якими їм доводилося стикатися у житті. Друга частина розповідає історію перебування різних народів на території України, їх внеску в українську історію та культуру. Персональна й історична панелі створюють символічно одне «дерево».

Екскурсію вели підготовлені гіді – учні херсонських шкіл (ЗОШ №16, 51, 55 та Академічного ліцею ім. О.В.Мішукова). Відвідувачами ж стали їх однолітки, учні коледжів та шкіл м.Херсона та студенти ФДПО.

Відкриттю виставку передував підготовчий семінар, де учні-гіді разом з гостями змогли не тільки дізнатися про багатоманітну українську історію, але й обговорити найрізноманітніші теми, які так чи інакше стосувалися питання взаєморозуміння і толерантності.

Студентами ФДПО також були відвідані заняття та заходи у Херсонській ЗОШ №16, яка є прикладом терпимості і толерантності у Херсоні.

Школа №16 єдина в Україні, яка об'єднує у собі вивчення мов трьох національних меншин. На її базі діє 3 громадські організації – польська «Полонія», грецька та німецька. Усі вони не лише знаходяться на базі навчального закладу, але й активно беруть участь у житті міста.

На території області проживають представники 115 національностей та народностей, які є вагомим чинником консолідації українського суспільства. В області зареєстровано 47 громадських організацій нацменшин. Функціонування таких товариств є надзвичайно важливим, адже воно свідчить про те, що ці об'єднання мають достатній потенціал для збереження своєї етнічної самобутності та активізації зусиль для інтеграції в українське суспільство.

Товариствами проводяться різнопланові заходи, які відвідували студенти з метою виховання любові до традицій, історії, культури відповідних народів. Серед таких заходів – концерт польської музики, відкриття виставки «Польська школа плаката та її послідовники», участь у концерті «Планета мов», концерт «Вивчаю грецьку мову» та багато інших.

Висновки. Отже, формування мовної толерантності у майбутніх учителів початкових класів відбувається в контексті системи виховних заходів факультету дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вафіна Е. Формування толерантних відносин у молоді / Е. Вафіна // Викладання історії в школі.- 2004.- № 3.- С.56-58.
2. Вікулін М.А. Освіта як фактор формування толерантності студентів / М.А. Вікулін // Педагогічний огляд. - 2007. - № 3. – С.26.
3. Гаврилова Е.В. Проблема толерантності та шляхи її вирішення в шкільному просторі / Гаврилова Е.В. // Соціальна педагогіка. - №1.- 2010. - С.47-48.
4. Кравцов О. Г. Истоки становления и развития толерантности / О.Г. Кравцов // Мир психологии. - № 4, 2007. – С. 25.
5. Рожков М.І. Виховання толерантності у школярів: методичні рекомендації / Рожков М.І., Байбородова Л.В, Ковальчук М.А. - К: Академія розвитку: Академія холдинг, 2003. - 191 с.